

DIJALEKTNI PROSTOR U PRIJEVODU *MIČEGA PRINCA*

Silvana VRANIĆ

Filozofski fakultet, Sveučilište u Rijeci, Hrvatska
silvana.vranic@uniri.hr

UDK 821.133.1.09 Saint-Exupery, A. de-32:81'28

Izvorni znanstveni rad

Adriana CAR MIHEC

Filozofski fakultet, Sveučilište u Rijeci, Hrvatska
adriana.car.mihec@uniri.hr

Sažetak

Prijevod kao specifičan oblik adaptacije i intertekstualnosti, ali i svojevrsan proces odlučivanja u kojem prevoditelj bira između ponuđenog broja (izričajnih) opcija (usp. Levý, 2000: 148), ima iznimno važnu ulogu u području književnosti za djecu i mlade. Kao poseban oblik prilagodbe kroz prostor i vrijeme, vrelo je potencijalno zanimljivih tumačenja i rasprava, posebno onih s područja vernakularne stilistike koja, unatoč činjenici što daje dragocjene podatke o umjetničkom usklađivanju vrijednosti riječi u različitim jezicima, u hrvatskoj stilografskoj literaturi ima minoran status (Božanić, 2011: 231).

U tom kontekstu, u ovom će radu predmet istraživanja biti prijevod jedne od najpoznatijih i najprevođenijih francuskih knjiga – *Malog princa* Antoineta de Saint-Exuperyja. Tea Perinčić prevela je *Mičega Princa* s prijevoda knjige na hrvatski standardni jezik Mije Pervan-Plavec posežući za začudnom, ali logičnom kombinacijom čakavskih idioma na području Hrvatskog primorja, od kojih svaki predstavlja unikatni svijet prijevodnog teksta. Pridonoseći time i očuvanju izvorne čakavštine, odražavajući njome diversitet kulturnog prostora, odnosno obiteljski, regionalni i etnički identitet govornika, prijevod se uklapa u skupinu prijevoda *Malog princa* na stilizaciju kojega od hrvatskih organskih idioma (čakavski, kajkavski i moliškohrvatski, dok je prijevod na gradišćanskohrvatski zapravo pisan tim književnim jezikom). Sve njih obilježava, osim prevoditeljeve privrženosti određenom vernakularu, i prevladavanje marginalnih pozicija koje prijevodi stranih djela na koji od organskih idioma imaju u hrvatskoj literaturi.

Budući da uvođenje drugih i drukčijih prirodnih jezika u književno djelo / prijevod ima izrazito odušujuću funkciju (Bakaršić, 2001), što je i element kojim se prijevod Tee Perinčić izdvaja od spomenutih hrvatskih prijevoda, u radu je prikazano na koji je način prevoditeljica, pridodavši vernakularnu heterogenost Saint-Exuperyjevim prostornim slikama, nastojala postići specifičnu, dodatnu stilogenost i literarnost. Polazeći od Guberinine tvrdnje da je, iako umjetnost, prevođenje književnog djela nužno ukotvljeno u jezik originala i prijevoda, u ovom su radu istaknute značajke koje su zajedničke idiomima od kojih je prijevod građen, kao i one koje ih međusobno razlikuju.

KLJUČNE RIJEČI: *Mali princ, Tea Perinčić, prijevod, čakavsko narječje, vernakularni koncepti, općečakavske značajke, rubne čakavske značajke*

O prijevodima Malog princa

Prijevod kao specifičan oblik adaptacije i intertekstualnosti, ali i svojevrsan proces odlučivanja u kojem prevoditelj bira između ponuđenog broja (izričajnih) opcija (usp. Levý, 2000: 148), ima iznimno važnu ulogu u području književnosti za djecu i mlade. Kao poseban oblik prilagodbe kroz prostor i vrijeme, vrelo je potencijalno zanimljivih tumačenja i rasprava, posebno onih s područja vernakularne stilistike koja, unatoč činjenici što daje dragocjene podatke o umjetničkom usklađivanju vrijednosti riječi u različitim jezicima, u hrvatskoj stilografskoj literaturi ima minoran status (Božanić, 2011: 231). No, tronarječnost hrvatskog jezika danas ipak „otvara književnim stvaraocima nekoć neslućene mogućnosti u iskorištavanju i variranju jezičnog izraza“ (Košutić Brozović, 1990/91: 246).

U tom kontekstu, u ovom će radu¹ predmet istraživanja biti prijevod Tee Perinčić jedne od najpoznatijih i najprevođenijih francuskih knjiga – *Malog princa* Antoinea de Saint-Exuperyja², otisnut u izdanju Udruge *Calculus*, Muzej informatike „Peek&Poke“, 2021. u Rijeci, a nastao prema predlošku prijevoda knjige na hrvatski standardni jezik Mije Pervan-Plavec.³

¹ Rad je pisan u okviru sveučilišnog projekta *Liber Fluminensis* voditeljice prof. dr. sc. Sanje Zubčić.

² Antoine de Saint-Exupery francuski je prozaist čije se stvaralaštvo u književnim povijestima najčešće tumači u sklopu naraštaja francuskih književnika poput Montherlanta, Aragona, Malrauxa i Sartra, koji se u Francuskoj počinju javljati između 1925. i 1930. Rođen je u Lyonu 1900., bio je pilot, a bavio se i novinarstvom. Upravo pilotski život tematizira u svojim djelima: *Pilot* (1926), *Južna pošta* (1929), *Noćni let* (1931), *Zemlja ljudi* (1939), *Ratni pilot* (1942), *Mali princ* (1944) te u posmrtno objavljenoj *Utvrdi* (1948). Poginuo je kao pilot-izviđač na frontu, oboren od njemačkog aviona 1944. i tijelo mu nikada nije pronađeno.

Prvo izdanje njegova *Malog princa* (*The Little Prince*) objavljeno je 6. travnja 1943. u New Yorku. Nakon nekoliko dana, isti je izdavač (Reynal & Hitchcock, Inc.) knjigu izdao u Francuskoj na francuskom jeziku. Vidi: <https://petit-prince-collection.com/lang/corbeau.php?lang=en> i <https://petit-prince-collection.com/lang/traducteurs.php?lang=en>

³ Na hrvatski je standardni jezik *Malog princa* prvi put s francuskoga prevela Mia Pervan-Plavec 1973. u Biblioteci *Vjeverica* nakladničkog poduzeća Mladost. Spomenuti je prijevod 1973. – 1993. doživio čak petnaest izdanja. Osim u tom izdanju, prijevod Mije Pervan-Plavec izašao je u izdanju Targe (s predgovorom Sunčane Škrinjarić, u biblioteci *Pričam ti priču* 1995.) i Školske knjige (s predgovorom Dubravke Zime 2000.; devet izdanja do 2016.). Slijedili su potom prijevodi Gorana Rukavine (Split, Knjigotisak, 2000. i 2015. u Zagrebu, Good book), Luke Paljetka (Leo-Commerce, Rijeka, 2000.), Marijane Horvatinović (Zagrebačka stvarnost, Biblioteka *Učilišna štiva: lektira*, Zagreb, 2001.), Ivana Kušana (Zagreb, Mozaik knjiga, Biblioteka *Zlatna lađa*, 2004.), Sanje Lovrenčić (Zagreb, Znanje, Biblioteka *Štiberna*, 2005., devet izdanja do 2021.), Roberta Martinova (Split, Verbum, 2016., 6 izdanja), Petre Martić (Zagreb, ArTresor naklada, 2019.) te Ivane Šojat (Zagreb, GZJ, Petrine knjige, 2002.) i Maje Zorice (Zagreb, Profil knjiga, 2022.).

Na gradišćansko-hrvatski je *Malog princa* 1998. u izdanju Hrvatskoga štamparskog društva u Železnom u Austriji preveo Ivan Rotter, dok su 2009. Walter Breu i Nicola Gliosca u ediciji *Tintenfass (Nekarsteinach)* izdali prijevod *Mali Kraljić* na moliško-hrvatskom. *Kajkavsko spravišće* 2018. objavilo je kajkavski prijevod *Mali Kraljević* Akoša Antona Dončeca i Đure Blažeke. I, napokon, 2021. objavljena su čak dva prijevoda na čakavskom narječju: onaj pjesnikinje Nade Galant (Dagostin, 2021) na

Exuperyjev *Mali princ* je neobična, lirična, produhovljena, tužna, intimna, mudra i proturječna knjiga zasnovana na idejama jednostavnosti i altruizma kao temeljima za ostvarivanje trajnije sreće. Čudesnim, jednostavnim, poetskim jezikom utjehe pisana, pomaže ispuniti prazninu odsutnosti, samoće i smrti. Svojim naslovom i događanjem podsjeća umnogome na bajku, no za razliku od klasične bajke, narativno je nadasve rascjepkana, bez konzistentne linearne fabule, utemeljena na ponavljanjima ili variranjima situacija, pri čemu se dvadeset i sedam poglavlja nejednake duljine često ne nastavljaju jedno na drugo. Kružna joj struktura, oslonjena na crteže kao integralne dijelove, potencira dimenziju svevremenosti i ideju o bitnome kao nevidljivom za oči. Nemoguće ju je jednoznačno tumačiti, posjedovati, prisvajati, jer *Mali princ* jednostavno popravlja svijet – i onaj mali (dječji) i onaj veliki (svijet odraslih). Prevodeći ga, Tea Perinčić posegnula je za začudnom, ali logičnom kombinacijom čakavskih idioma na području Hrvatskog primorja, od kojih svaki predstavlja unikatni svijet prijevodnog teksta: Mićega Princa i autora, svijet cvijeća (posebice Prinčeva Šipka), svjetove drugih planeta. Pridonoseći time i očuvanju izvorne čakavštine, odražavajući njome diversitet kulturnog prostora, odnosno obiteljski, regionalni i etnički identitet govornika, prijevod se uklapa u skupinu prijevoda *Malog princa* na stilizaciju kojega od hrvatskih organskih idioma (čakavski, kajkavski i moliškohrvatski, dok je prijevod na gradišćanskohrvatski zapravo pisan tim književnim jezikom). Sve njih obilježava, osim prevoditeljeve privrženosti određenom vernakularu, i prevladavanje marginalnih pozicija koje prijevod stranih djela na stilizaciju kojega od organskih idioma imaju u hrvatskoj literaturi.⁴

O jezičnim konceptima Mićega princa

Budući da uvođenje drugih i drukčijih prirodnih jezika u književno djelo / prijevod ima izrazito *očuđujuću* funkciju (Bakaršić, 2001), a što je i element kojim se prijevod Tee Perinčić izdvaja od spomenutih hrvatskih prijevoda, jasno je da je prevoditeljica,

žminjski govor pod naslovom *Minji kraljić* u izdanju Čakavskog sabora *Žminj* te Tee Perinčić koji je temom ovog rada (<https://petit-prince-collection.com/lang/traducteurs.php?lang=en>, https://katalog.nsk.hr/F/ULK3FL2RP72IMK6L3Y8NE1NHQQ6VNX3D2URJI1GU3UG9NMPS3Q-30296?func=full-set-set&set_number=046659&set_entry=000002&format=999, usp. i Opašić 2008). Muzej djetinjstva „Peek&Poke“ objavio je 2022. i zvučnu knjigu *Mići Princ*. Vidi: <https://www.peekpoke.hr/mici-prince-the-little-prince-in-the-chakavian-dialect-audio-book-presentation-and-exhibition/>

⁴ Za razliku od vrlo oskudne prevoditeljske literature (studije Nives Opašić iz 2008. i temata posvećena suvremenim kajkavskim prijevodima objavljena u časopisu *Kaj* 2019.: Žigo Španić 2018, Blažeka 2019, Dončec 2019, Pažur 2019), *Malim princem* hrvatska se književnokritička, književnopovijesna i teorijska literatura vrlo često bavila. S područja književnosti za djecu i mlade valja izdvojiti studije: Crnković 1987, Škrinjarić 1995, Diklić 1996, Težak 1997, Pintarić 1999, Paljetak 2000, Zima 2001, Mihanović-Salopek 2001, Lovrenčić 2009, Lučić 2005, Slavić 2011, Lice 2015, Zima 2016.

pridodavši vernakularnu heterogenost Saint-Exuperyjevim prostornim slikama, nastojala postići specifičnu, dodatnu stilogenost i literarnost, o čemu, uz ostalo, i sama govori: „Posjećujući različite planete, Mali Princ dolazi u doticaj s različitim ljudima, a onda, u našoj verziji, i s različitim oblicima čakavskog. Oduvijek sam nekako zamišljala da je Mali Princ drukčija pojava, a i moj studentski je prilično raritetan i drukčiji jezik, no bilo mi je sasvim prirodno da on tako drukčiji i govori malo pomaknutim jezikom. Naravno, svi se govornici u knjizi međusobno razumiju, no kako je ipak riječ o njegovim različitim oblicima, to se lijepo uklopilo u poruku priče“.⁵ U postizanju je dodatne stilogenosti prevoditeljica nesumnjivo uspjela. Naime, obilazeći različite planete, Mići Princ susreće različite ljude, u verziji Tee Perinčić govornike sjevernočakavskih idioma različite dijalektne pripadnosti s obzirom na kriterij refleksa *jata*.⁶

Putovanje Mićega Princa počinje od Studene, ikavski govor koji autorica s obzirom na svoje podrijetlo, naravno, osjeća posebnim i raritetnim, a koji se uz susjedni govor Klane, bez obzira na podudarnosti s okolnim govorima, pokazuje kao jezični otok među dominantnim ekavskim i ikavsko-ekavskim govorima na tom području, i kojim, očekivano, komuniciraju toliko izniman Mići Princ i autor, pisac. Preko također ikavske susjedne Klane (govorom kojim se koristi Štimanac – oholica), ikavsko-ekavskih govora: Grobnika (kojim govori Kraj – kralj), Kraljevice (kojim govori Lesica – lisica), Krka (govorom Krasa koristi se Noćni čuvar – noćobdija, a govorom Omišlja Kaška – zmija) i središnjočakavskog govora Raba (Geograf), dolazi Mići Princ i do ekavskih punktova: Cresa (govorom Dragozetića koristi se Dilavac – Delavac – poslovni čovjek), Lovrana (govori Pijanac, Skretničar), Kastavštine (govorom Srdoča koristi se Trgovac) i Praputnjaka (kojim govore Šipak – Ruža i rožice – cvijeće). Uporabom spomenutih idioma prevoditeljica manipulira ne samo vernakularnim već i prostornim konceptima, pa na svojem putovanju Mići Princ potiče čitateljsko

⁵ Dio je to intervjuja što su ga 9. rujna 2021. za *Inkluziju*, prilog Matičina *Vijenca* za promicanje socijalne uključenosti, dali Svetozar Nilović, inicijator ideje o prevođenju *Malog princa* na čakavštinu, i prevoditeljica Tea Perinčić.

⁶ Ta je klasifikacija na šest dijalekata: ekavski (sjevernočakavski), ikavsko-ekavski (srednjočakavski), buzetski, južni ikavski (južnočakavski), jugozapadni istarski (štakavsko-čakavski) i jekavski (lastovski) uobičajena u kroatističkoj domaćoj literaturi. Uspostavio ju je Dalibor Brozović (1988: 87–88), zastupao Milan Moguš (iako u sintezi čakavskog narječja iz 1977. govori o zonama s različitim refleksima *jata*, a s Božidarom Finkom utvrdio je kriterije za određivanje čakavskih govora, pa ih na priloženoj karti dijele u tri skupine prema stupnju zastupljenih čakavskih značajki u njima), a u svojim je sintezama slijedili Iva Lukežić, koja je 1990. ikavsko-ekavske govore opisala na razini dijalekta; Silvana Vranić, koja je 2005. na razini dijalekta opisala ekavske govore; Josip Lisac, autor prve cjelovite čakavske monografije *Hrvatska dijalektologija 2, Čakavsko narječje* iz 2009.; autorice posljednje klasifikacije čakavskog narječja objavljene u *Povijesti hrvatskoga jezika 5* (Vranić, S. i Zubčić, S. 2018: 526–539), kao i Alvišana Klarić, autorica koja je 2023. u svojoj doktorskoj disertaciji na razini dijalekta opisala treći čakavski dijalekt – buzetski.

propitivanje prostornih metafora za udaljenost (ono što je daleko, čudno je, strano, nepoznato, nemoguće) i onih za veličinu (ono što je malo, beznačajno je, a ono što je veliko, važnije je), ali razvija i teme dijalektike doma / zavičajnog idioma / odsustva, otuđenja / intime.

Polazeći od Guberinine tvrdnje da je, iako umjetnost, prevođenje književnog djela nužno ukotvljeno u jezik originala, kao i u jezik prijevoda, a dijalektna stilistika pretpostavlja temeljna istraživanja osobitosti vernakulara korištenih u prijevodu teksta,⁷ u ovom će se izlaganju istaknuti značajke zajedničke idiomima od kojih je prijevod građen, kao i one koje ih međusobno razlikuju. Potonjima se potvrđuje da je varijacija vernakularnim konceptima uistinu i funkcionalna u prevoditeljičinu manipuliranju prostornim konceptima.

Među prvima su općekavske značajke, uz nešto iznimaka, zajedničke svim spomenutim govorima, a zabilježene su i u govoru Mićega Princa, poput priloga i neodređene zamjenice za neživo tvorene od zamjenice *ča* (osim *kaj* u Klani): *neč*, *zač*, *zača*, *niš*, *se ča najde*, *čiga* G; čakavskog *t*, primjera *pune čakavske vokalizacije poluglasa u slabom položaju*, npr. *kadi*; dvojakih refleksa negdašnjega prednjeg nazala: *jaziku* D; izmjene šumnika u zatvorenom slogu: *kašji* ‘zmijski’, *kaška* ‘zmija’, *jenu* A jd. ž. r.; *dj > j*: *raje*, *žejan*, *najraje*, *pogajan* 1. l. jd. prez. ‘pogađam’; oblika pomoćnog glagola za tvorbu kondicionala: *bin se mogav pogovorit* ‘razgovarati’, *biš tev* ‘htio’, *bi biv zadovoljan*, *bimo se bali* itd.⁸

Vernakulari kojima u prijevodu Tea Perinčić ocrta prostor kretanja Mićega Princa, izuzev govora Raba, redom pripadaju sjeverozapadnomu čakavskom arealu, jednomu od triju velikih kompleksa čakavskog narječja⁹ uspostavljenih primarno prema naglasnim kriterijima. Ti su govori međusobno povezani naglasnim značajkama: pojavom novoga dugog silaznog naglaska, zvanog neocirkumfleks, u dvjema kategorijama: u prezentu dijela glagola s tematskim vokalom *e* u kojima se neocirkumfleks ovjerava na osnovi u odnosu na kratko naglašenu infinitivnu osnovu tih glagola, kao i u nekim pridjevskim određenim likovima.¹⁰ Dakle, u svima će se potvrditi, primjerice, *čüt* : *čūjen* 1. l. jd. prez.; *jăhat* : *jăše* 3. l. jd. prez., a u nekima i *bogăt*, *-a*, *-o* (*bogătî*);

⁷ Drugo je važno pitanje nekorištenoga stilskog blaga čakavskih vernakulara, za kojim, kao što piše Joško Božanić, i prijevodna književnost na hrvatskome standardnom jeziku prerijetko posegne (Božanić, 2011: 244–245).

⁸ Za važnost i određenje pojedinih kriterija v. Moguš, 1977: 100–102.

⁹ V. npr. karta Brozović, D. i Ivić, P., 1988.

¹⁰ Ovakvo određenje nije dovoljno precizno u dijalektološkim radovima, ali ovdje je funkcionalno jer cilj rada nije dublje ulaziti u ovu problematiku. O kategorijama (*e*-prezenta, *je*-prezenta, *ne*-prezenta) u kojima se javlja i o distribuciji čakavskog neocirkumfleksa u pojedinim govorima u glagola i u određenih pridjeva v. Zubčić, 2017: 77–112 i 119–139.

bradät, -a, -o (bradätĩ). Usto, svi su ti govori međusobno povezani i pojavom čakavskog akuta pred sonantom, kao u tipu: *divõjka, pisãl* itd. Od toga odstupa jedino govor Raba, koji je autorica priključila korpusu vjerojatno zato što je Rab dio Hrvatskog primorja, njezina šireg zavičaja, a poveznicu je našla u ikavsko-ekavskom izgovoru *jata*, npr. *lipo mesto, belo mliko* i sl., kao što je u krčkim govorima i u izdvojenim kopnenim ikavsko-ekavskim govorima – grobničkom i kraljevičkom. Rapski govori, naime, prema spomenutim naglasnim značajkama pripadaju srednjočakavskim govorima, koji kao ni treći, jugoistočni, ne poznaju spomenuta duljenja tipična za sjeverozapadni kompleks (Zubčić, 2017: 45–71).

S obzirom na to da je materinski autoričin idiom ruban na tom području, s govorom Klane izniman zbog ikavskog refleksa *jata* u osnovama riječi (iako s dosta ekavizama) i u nastavcima u odnosu na susjedne ekavske i ikavsko-ekavske govore, dijelom se svojih značajki oba govora uklapaju u jezičnu sliku areala u koji su smješteni (između su goranskih kajkavskih govora, buzetskih i rubnih govora ekavskoga i ikavsko-ekavskoga čakavskog dijalekta na sjevernočakavskom području). Ikavski su odrazi *jata* potvrđeni i u govoru Mićega Princa i autora: *svitu* L jd, *beside* A mn., *dica*, *čoviku* D, *zvir* A jd., *lipo*, *svitovali* glag. prid. rad. m. r. mn. ‘savjetovali’, *lit* G mn. ‘godina’, *vavik* ‘uvijek’, *ovdi*, *razumit*, *kadi* ‘gdje’, *uspile* glag. prid. rad. ž. r. mn. ‘uspjele’, *šmišan* ‘smiješan’, *dilaš* 2. l. jd. prez. ‘radiš’, ali *rešit*, *potle*; *k sebi*, *dici* D; L jd. *va prašumi*, *va pustinji*, *va Francuski*, *va knjigi*, *na slici*, *na splavi*. Iva Lukežić (1998: 126–128) ujednačeni nastavak *-i* u L jd. svih triju rodova (i u L osobnih zamjenica *jast* ‘ja’ i *ti* te povratne zamjenice) pripisuje svođenju negdašnjih palatalnih i nepalatalnih alomorfa na morfem mekih osnova (*-i*, nasuprot *jatu* u imenica s nepalatalnim dočetakom osnove), što drži značajkom stare, primarne rubnosti u spomenutom arealu. Tako je u knjizi *Govori Klane i Studene* još uvijek u tim oblicima zabilježen nastavak *-i* (Lukežić, 1998: 148–149), s napomenom u bilješki da je nastavak u tome padežu m. i s. r. u govoru Studene u previranju (Lukežić, 1998: 149). No, u prijevodu Tee Perinčić, nastalom dvadesetak godina nakon istraživanja Ive Lukežić, u imenica m. r. dosljedan je noviji nastavak *-u*, u hrvatske organske idiome preuzet prema *u*-deklinaciji: *na svitu*, *va koluru*, *na pisku*, *na planetu*. Jednako tako rubnom Iva Lukežić određuje i promjenu *-l > -u* ili *-v*, od kojih je potonji rezultat u govoru Malog Princa (i autora) zastupljen dosljedno, npr. *posvetiv*, *tribiv*, *biv*; *plivev* (‘pljeva’), kao i rubno *-u* u I jd. imenica i imeničkih riječi ž. r., npr. *z ruku*, *pod pretnju*¹¹.

Kao značajke novije rubnosti, podudarne s onima u nekim gorskokotarskim govo-

¹¹ Jednako je i u mnogim rubnim čakavskim ikavsko-ekavskim govorima (Lukežić, 1998: 129–131), nekim rubnim ekavskim, pa i u onima u kojima je i *-o* rezultat jednakog razvoja (Vranić, 2005: 299–300).

rima bez obzira na narječnu pripadnost i u čakavskim bužetskim govorima te drugim čakavskim idiomima koji ih povezuju (Lukežić, 1998: 150–168), u govoru Studene (kao i Klane), pa i u govoru Mićega Princa i autora, izdvajaju se gramatički pseudoi-kavizmi: *-ega > -iga; -emu > -imu*: G jd. *tiga, z oviga, kiga, od veliga, nesakidašnjiga, dobriga, strašnjiga, petiga*; D jd. *velimu, jednimu, zgubjenimu, prama timu; kačjiga* A jd. ‘zmijskoga’; L jd. *va jenimu, va šestimu*. Istoj skupini posebnosti pripadaju: *-i* prema imeničkoj promjeni u DL jd. ž. r. riječi sa zamjeničko-pridjevskom deklinacijom: *na jeni* (sliki), *na ti* (sliki); kraći oblici nesvršenog prezenta glagola biti, npr. *ako buš dobar*, i uporaba zamjenice *jast*.

Zajedničke su arealne značajke potvrđene u govoru Studene, pa i u govoru Mićega Princa i autora: ujednačenost prijedloga i prefiksa *vy(-)* i *izv(-)* u prijedlog *iz(-)* i s prijedlogom *sv* na *z(-)* (s varijantom *s* zbog jednačenja prema zvučnosti): *zbrat, spicivali* glag. prid. rad. m. r. mn. ‘ispitivali’, *zmisli* 3. l. jd. prezenta, *zgedala, z oviga, s kiga; z lapišen* ‘olovkom’, *z gromon, s trni* ‘trnovima’, kao i promjena *o > u*, ovdje zabilježena u prednaglasnom slogu: *tuliko, kuliko, uvdi*.

Za druge u prijevod uključene govore izdvojene su samo reprezentativne potvrde kojima se ilustrira i njihova posebnost¹² u odnosu na analizirani govor Mićega Princa i autora: ekavske govore Dragozečića (*ce, sedon, kede, covek, zvezd* G mn., *spomenul, zes* ‘s, sa’), Kastva (*čoveku, po voje, kade, bil, boh daj*), Praputnjaka (*potrpet, dve, greh*, ali *lipo; bil* glag. prid. rad. m. r. jd.) te ikavsko-ekavske govora Grobnika (*triba, sedeš* 2. l. jd. prez., *vavik besedu, bin zapovidel, zihanji* ‘zijevanje’), Kraljevice (*imet, sedi* 3. l. jd. prez., *na svitu, došal* glag. prid. rad. m. r. jd., *zi školje* ‘iz rupe’), Omišlja (*lip, z jedne zvezdi, priše* glag. prid. rad. m. r. jd. ‘prišao’), Krasa (*čo, son, va leto, minjan* 1. l. jd. prez., *vridelo* glag. prid. rad. s. r. jd., *mogo* glag. prid. rad. m. r. jd. ‘mogao’) i Raba (*čovik, kadi, rike* Gj d., *priko mere, tekal* glag. prid. rad. m. r. jd.).

I ovako zanimljivom prijevodu moglo bi se naći prigovora, primjerice da slijed odabranih idioma, njihova udaljenost ili veća ili manja različitost nisu podudarni s redom planeta koje Mići Princ posjećuje. No, svi su planeti u Prinčevu svemiru, pa putovanje nije nužno pravocrtno, a jednako su tako i svi korišteni govori u rakursu prevoditeljice jezične i regionalne pripadnosti. Njihovom uporabom Tea Perinčić zaokružuje prostor svojeg djetinjstva: bliži, intimni, kojem pripadaju obitelj i dom, izražen je materinskim idiomom Studene, a nešto dalji, prema kojem osjeća širu privrženost, prostor je uzobalja Hrvatskog primorja i Kvarnerskih otoka oslikan vernakularima koji su njegovim dijelom.

¹² Za govor Lovrana zabilježene su samo neke čakavske značajke, zastupljene i u govoru Malog Princa i autora: *ča pijen, sran, da me j*.

Umjesto zaključka – moguća motivacija

Prijevod je *Mičega Princa* zbog nabrojanih podudarnosti i različitosti korištenih vernakulara iznimno pogodno djelo koje se u nastavi Hrvatskog jezika u osnovnim školama na području Hrvatskog primorja može višestruko koristiti, ne samo u sklopu izvannastavnih (slobodnih) aktivnosti u realizaciji načela zavičajnosti (osobito u dramskim družinama, literarnim, radionicama učenja zavičajnog govora i sl.), već tijekom nastave na svim odgojno-obrazovnim razinama, osobito onim početnim (Visinko, 2010: 115), u prvom redu jer jezičnu kompetenciju učenika koji se koriste nekim vernakularom karakterizira vertikalna dvojezičnost (Županović Filipin, 2015: 302). Pritom uvijek valja naglašavati da nastavnik ne smije zazirati od „djetetove dijalektalnosti“ i „omalovažavati njegov idiom u najmanjoj dobi“ jer „postoji mogućnost da će se prekinuti emocionalna vezanost za materinski govor i stvoriti averzija, kako prema tome idiomu, tako i prema standardu, koji će se pak smatrati nedostiznim ili čak neprihvatljivim.“ (Puškar, 2015: 28)

Stoga prednosti ovakva prijevoda valja iskoristiti i u procesu učenja standardnog jezika. Naime, niz je značajki na svim jezičnim razinama, kao što je prikazano, zajednički govornicima pojedinih uključenih dijalektoloških punktova, pa je zbog manjeg broja diskriminatornih obilježja omogućeno lakše prihvaćanje teksta u većeg broja učenika škola u spomenutom arealu. Tako pri učenju pojedinačnih leksema u međudjelovanju dvaju (ili više) jezičnih sustava (s jedne strane vernakulara, s druge strane hrvatskoga standardnog jezika) nastaje međujezično polje (Pavličević-Franić, 2006) te „djeca najprije usvajaju leksem (zavičajni...) koji čuju od roditelja ili bliske sredine, a kasnije usvajaju i drugi leksem (standardni...) koji čuju u vrtiću ili školi“ (Županović Filipin, 2015: 293), odnosno ne uče nanovo sam pojam, nego izraz i njegovu uporabu (Pavličević-Franić, 2006). Zavičajna će upamćena riječ, u prvom redu ona koja je zajednička svim nabrojanim vernakularima, pa time i šire prihvaćena, biti primarna oznaka kojom se koriste kada ponovno trebaju imenovati taj isti pojam. Jednako tako u usvajanju gramatike hrvatskoga standardnog jezika uspoređuju njegove strukture različitih razina sa strukturama organskog idioma (Puljak, 2011), što će biti olakšano učenicima upravo zbog mnogih zajedničkih elemenata vernakulara na području Hrvatskog primorja (primjerice, zbog konzervativne morfologije kontrastne inovativnoj morfologiji hrvatskoga standardnog jezika), pa je i prihvatljivost vjerojatnija. Stručnjaci ističu da se osvješćivanjem razlika između zavičajnoga i standardnoga jezičnog izričaja ubrzava jezični razvoj i smanjuju pogreške u dječjem govornom i pisanom izražavanju (Puljak, 2011), kao i da su „učenici koji su dodatno motivirani za izražavanje na svome zavičajnome idiomu, sigurniji (su) u vrijednostima svoga izražavanja na oba idioma, zavičajnome i standardnome, pokazuju i veće zanimanje i potrebnu pozornost za jezične djelatnosti, osobito čitanja i pisanja, te su spremniji na dodatna istraživanja i učenja“ (Visinko, 2010: 121). Stoga je prijevod *Mičega Princa* Tee Perinčić izvrstan izbor za postizanje takvih ishoda učenja.

LITERATURA

- BLAŽEKA, Đ. (2019). O prijevodnom jeziku „Malog princa“ na kajkavskom. *Kaj: časopis za književnost, umjetnost, kulturu*, Vol. 52 (243), br. 1–2, str. 356–357.
- BOŽANIĆ, J. (2011). *Prolegomena za vernakularnu stilistiku*. Časopis hrvatskih studija br. 1. (pristupljeno 30. siječnja 2023.) <https://hrcak.srce.hr/file/128564>
- BROZOVIĆ, D. i Ivić, P. (1988). *Jezik srpskohrvatski / hrvatskosrpski, hrvatski ili srpski*. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod Miroslav Krleža.
- CRNKOVIĆ, M. (1987). *Sto lica priče*. Zagreb: Školska knjiga.
- DAGOSTIN, A. (2021). *Minji Kraljić*, Glas Istre. (pristupljeno 30. siječnja 2023.) <https://www.glasistre.hr/knjizevnost/nada-galant-autorica-prijeveda-remek-djela-antoinea-de-saint-exupryja-mali-princ-ucinilo-mi-se-da-je-minji-kraljic-tu-neg-dje-poli-petesljari-i-da-se-pominja-po-nase-749481>
- DIKLIĆ, Z., TEŽAK, D. i ZALAR, I. (1996). *Primjeri iz dječje književnosti*, Zagreb. DiVič: Zagreb.
- DONČEC, A. A. (2019). *Kajkavska književnost – dijamant u kulturnoj povijesti Europe*, Kaj: časopis za književnost, umjetnost, kulturu, br. 1–2. (pristupljeno 30. siječnja 2023.) <https://hrcak.srce.hr/file/327646>
- GUBERINA, P. (1967). *Stilistika*. (pristupljeno 26. siječnja 2023.) <https://stilistika.org/petar-guberina-stilistika>
- <https://petit-prince-collection.com/lang/corbeau.php?lang=en> (pristupljeno 28. siječnja 2023.)
- <https://petit-prince-collection.com/lang/traducteurs.php?lang=en> (pristupljeno 28. siječnja 2023.)
- <https://www.peekpoke.hr/mici-princ-the-little-prince-in-the-chakavian-dialect-audio-book-presentation-and-exhibition/> (pristupljeno 28. siječnja 2023.)
- KOŠUTIĆ-BROZOVIĆ, N. (1990). *Dijalekt kao medij hrvatskoga književnog prevođenja standardno-jezičnih tekstova*. Radovi. Razdio filoloških znanosti br. 20. (pristupljeno 15. svibnja 2023.) <https://morepress.unizd.hr/journals/index.php/radovif/article/view/1819/2480>
- LEVÝ, J. (2000). Translation as a Decision Process. U: Venuti, L. (ur.), *The Translation Studies Reader*. (148–159). London – New York: Routledge.
- LICE, S. (2015). *Mali princ – početnica za očuvanje i obnovu djetinje duše*. Split: Verbum.
- LISAC, J. (2009). *Hrvatska dijalektologija 2, Čakavsko narječje*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- LOVRENČIĆ, S. (2009). Pilot i njegov princ. U: Saint-Exupéry, A. de. *Mali princ*. (88–91). Zagreb: Znanje.

- LUČIĆ, A. (2005). *Dodiri, smjene*. Split: Hrvatsko kulturno društvo Napredak.
- LUKEŽIĆ, I. (1998). *Govori Klane i Studene*. Crikvenica: Libellus.
- Mihanović-Salopek, H. (2001). Put prema zvijezdama. U: Saint-Exupéry, A. de. *Mali princ*. (5–10). Zagreb: Mozaik knjiga.
- MIOČIĆ MANDIĆ, P. (2021). *Još jedan jezik za humanost*. Inkluzija br. 19. (pristupljeno 14. veljače 2023.) <https://www.matica.hr/inkluzija/19/jos-jedan-jezik-za-humanost-32062/>
- MOGUŠ, M. (1977). *Čakavsko narječje*. Zagreb: Školska knjiga.
- OPAČIĆ, N. (2008). *Mali princ* u hrvatskom prevoditeljskom ruhu. U: I. Srdoč Konestra i S. Vranić (ur.), *Zbornik Riječki filološki dani 7*. (473–482) Rijeka: Filozofski fakultet.
- PALJETAK, L. (2000). *Mali princ* ili pripitomljavanje. U: Saint-Exupéry, A. de. *Mali princ*. (95–102). Rijeka: Leo commerce.
- PAVLIČEVIĆ-FRANIĆ, D. (2006). Jezičnost i međujezičnost između sustava, podsustava i komunikacije. *Lahor* 1, 1–14.
- PAŽUR, B. (2019). *Mali kraljević – prvi prijevod Malog princa na kajkavski*. Kaj: časopis za književnost, umjetnost, kulturu, br. 1–2. (pristupljeno 12. veljače 2023.) <https://hrcak.srce.hr/224696>
- PINTARIĆ, A. (1999). *Bajke: pregled i interpretacije*. Osijek: Matica hrvatska.
- PULJAK, L. (2011). *Uloga zavičajnoga idioma u razvoju jezičnokomunikacijske kompetencije učenika mlađe školske dobi*. Časopis za hrvatske studije br. 1. (pristupljeno 12. veljače 2023.) <https://hrcak.srce.hr/86380>
- PUŠKAR, K. (2015). Čiji je kaj? Narječje između prihvaćanja i odbijanja. *Slavia Centralis*, 2, 20–35.
- SLAVIĆ, D., JAMBRIŠAK, A. (2011). *Biblijska analogija u djelu Mali princ Antoina de Saint-Exupéryja*. Obnovljeni Život: časopis za filozofiju i religijske znanosti br. 4. (pristupljeno 2. veljače 2023.) <https://hrcak.srce.hr/74285>
- ŠKRINJARIĆ, S. (1995). *Mali princ – biće svjetlosti*. U: Saint-Exupéry, A. de. *Mali princ: s crtežima autora* (95–100). Zagreb: Školska knjiga.
- TEŽAK, D. i TEŽAK, S. (1997). *Interpretacija bajke*. Zagreb: DiVič.
- VISINKO, K. (2010). *Jezično izražavanje u nastavi Hrvatskoga jezika – Pisanje*. Zagreb: Školska knjiga.
- VRANIĆ, S. (2005). *Čakavski ekavski dijalekt: sustav i podsustavi*. Rijeka: Filozofski fakultet.
- VRANIĆ, S. i ZUBČIĆ, S. (2018). Hrvatska narječja, dijalekti i govori u 20. st. U. M. Samardžija i I. Pranjković. *Povijest hrvatskoga jezika, 5. knjiga: Dvadeseto stoljeće – prvi dio*. (525–579). Zagreb: Društvo za promicanje hrvatske kulture i znanosti CROATICA.

- ZIMA, D. (2001). Moderna bajka u hrvatskoj dječjoj književnosti. U: A. Pintarić (ur.), *Zbornik radova znanstvenog skupa Zlatni danci 3 – Bajke od davnina pa do naših dana*. (165–176). Osijek: Matica Hrvatska.
- ZIMA, D. 2016. Mali princ – alegorijska priča o ljubavi. U: Saint-Exupéry, A. de. *Mali princ*. (90–65) Zagreb: Školska knjiga.
- ZUBČIĆ, S. (2017). *Neocirkumfleks u čakavskom narječju*, Filozofski fakultet: Rijeka. <http://izdavastvo.ffri.hr/wp-content/uploads/2017/04/Sanja-Zubcic-Neocirkumfleks-u-cakavskom-narjecju.pdf> (pristupljeno 4. siječnja 2023.)
- ŽIGO ŠPANIĆ, L. (2019). *Mali princ na kajkavski se „preobrnu“*, Kaj: časopis za književnost, umjetnost, kulturu br. 1–2. (pristupljeno 15. veljače 2023.) <https://hr-cak.srce.hr/clanak/327647>
- ŽMIRIĆ, Z. (2021). *Tea Perinčić: Trudila sam se prevesti Mićiga Princa onako kako bi ga prepričala moja baka*, Magazin 5. srpnja 2021. (pristupljeno 17. siječnja 2023) <https://gkr.hr/Magazin/Razgovori/Tea-Perincic-Trudila-sam-se-prevesti-Miciga-Princa-onako-kako-bi-ga-prepricala-moja-baka>
- ŽUPANOVIĆ FILIPI, N. (2015). Usvajanje govora kod dvodijalektalnoga djeteta: jezični razvoj, utjecaji i ishodi. *Jezikoslovlje* 16, (2–3) 275–305.

DIALECTAL SPACE IN THE TRANSLATION OF MIĆI PRINC

Abstract

As a specific form of adaptation and intertextuality, but also as a type of decision-making process in which the translator chooses between a number of (expressive) options offered (cf. Levý 2000: 148), translation has an extremely important role in the field of children's and young people's literature. As a special form of adaptation in space and time, it is a source of potentially interesting interpretations and discussions, especially those from the field of vernacular stylistics, which, despite of the fact that it provides valuable data on the artistic harmonization of word values in different languages, has a minor status in Croatian stylistic literature (Božanić 2011: 231).

In this context, the subject of this research will be the translation of one of the most famous and most translated French books - *The Little Prince* by Antoine de Saint Exupery. Tea Perinčić translated the *Mići Princ* from Mija Pervan-Plavec's translation of the book into standard Croatian language, by drawing upon an astonishing but logical combination of Chakavian idioms from the North Croatian coast, each of which represents a unique world of the translated text. As a contribution to the preservation of the original Chakavian dialect, reflecting the cultural diversity, i.e., the familial, regional, or ethnic identity of its speakers, the translation fits into the group of translations of *The Little Prince* into one of the Croatian organic idioms (Chakavian, Kajkavian, and Molise Croatian dialect, while the Burgenland Croatian idiom is a literary language). What is characteristic of all of them, apart from the translator's attachment to a certain vernacular, is the fact that they have overcome marginal positions that translations of foreign works into organic idioms have in Croatian literature. Since the introduction of other and different natural languages into literary works/translations produces extreme defamiliarization (Bakaršić 2001), which is also an element that distinguishes Tea Perinčić's translation from the aforementioned Croatian translations, it is clear that the translator has added vernacular heterogeneity to Saint-Exupery's spatial images in order to achieve a specific, added stylistic and literary quality. Starting from Guberina's claim that, although an art, translation of literature is necessarily anchored in the language of the original and that of the translation, this paper will highlight features that are common to the idioms integral to the translation, as well as those features that distinguish one idiom from another.

KEYWORDS: *Chakavian, The Little Prince, Tea Perinčić, translation, vernacular concepts, common features of Chakavian idioms, features of marginality in certain dialects*